

Gooise vogels zwaar getroffen door extreme weersomstandigheden 2016

Harry de Rooij

De slagregens die we van april tot eind juli in het Gooi over ons heen hebben gekregen hebben voor veel schade aan de natuur gezorgd. Op 13 en 26 april viel er in de Eempolder zo veel regen dat grote gedeeltes onder water kwamen te staan met grote gevolgen voor de kieviten waarvan de nesten niet meer te redden waren. Een deel van de weidevogels heeft nog een tweede broedpoging gedaan maar ook veel van die tweede legsels zijn verloren gegaan tijdens de slagregens die op 22 juni wederom neervielen.

Gelukkig kon Gert Bieshaar meedelen dat een deel van de weidevogels nog welsucces hadden met die tweede broedpoging, vooral bij boeren die meededen met uitgesteld maaien waar in de kruidenrijke percelen toch nog heel wat jonge vogels het gered hebben.

Ook de rietvelden op diverse plaatsen in het Gooi werden door die slagregens getroffen met platgeslagen riet tot gevolg. Wat er met de eieren en jonge vogels van bijvoorbeeld de karekieten in de daardoor schuin liggende nesten gebeurd is, laat zich raden. Ook zijn er veel insecten verloren gegaan wat grote gevolgen heeft voor vogels die daar afhankelijk van zijn en vooral de zangvogels. Terwijl er in een normaal jaar grote aantallen luizen, muggen en andere kleine insecten in het riet en de omliggende struweelzone bij het ringstation van Oud Valkeveen te vinden zijn, zien we die dit jaar nauwelijks.

De effecten van die extreme omstandigheden werden duidelijk bij het vogelringstation waar dit voorjaar veel minder jonge vogels geringd konden worden dan gebruikelijk. Wanneer we de vangsten van de afgelopen jaren met elkaar vergelijken dan kunnen we concluderen dat al die zware regens van dit jaar tot meer dan een halvering van de populatie van jonge vogels hebben geleid. In tabel 1 zien we het totaal van de geringde jonge vogels tijdens de CES periode van de afgelopen drie jaar met als aantekening dat er in 2014 minder netten uitstonden terwijl er op 12 en 19 juli 2015 niet geringd is. Die CES (Constant Effort Site) start ongeveer half april en eindigt in de eerste week van augustus.

	2014	2015	2016
kleine karekiet	229	257	151
tijftjaf	125	132	65
zwartkop	91	115	32
roodborst	29	48	22
tuinfluiter	21	29	11
rietzanger	20	17	30
winterkoning	29	28	29
bosrietzanger	25	7	9
rietgors	15	20	5
heggenmus	4	25	13
Zanglijster	13	9	14
Totaal	601	687	337

Tabel 1. Aantal jongen van elf algemene zangvogels in CES project Oud Valkeveen in 2014, 2015 en 2016.

Het ziet er helaas naar uit dat het niet bij een halvering van het aantal jonge vogels zal blijven maar dat de situatie nog erger is. Veel vogels, zowel jong als oud, hadden een slechte conditie wat niet alleen veroorzaakt was door de vochtige en koude omstandigheden maar vooral ook door een voedseltekort. Zo toonden in de laatste CES-week (op 7 augustus) 23 van de 37 jonge kleine karekieten groeistrepen zoals op bijgaande foto te zien is. Ook bij andere soorten werden groeistrepen genoteerd. Een tekort aan eiwitten, waaruit de keratine van veren is opgebouwd, resulteert daarbij plaatselijk in broze plekken die als strepen of rafelige uiteindes van de veer zichtbaar zijn. Zo'n zwak verenstelsel is onvoldoende in staat om vocht af te weren en als ze dat al overleven blijft het de vraag of zulke vogels de reis naar hun overwinteringsgebied kunnen maken.

Wat Oud Valkeveen betreft ziet het er naar uit dat tuinfluiters het zwaarst getroffen zijn. Dit seizoen zijn er 38 adulte tuinfluiters gevangen waarvan 16 vrouwtjes met actieve broedvlek. Aan het eind van het seizoen hebben wij slechts 11 jonge vogels kunnen ringen. Ook de zwartkop heeft het slecht gedaan met 77 adulte vogels en maar 32 jongen. Jonge zwartkoppen en tuinfluiters worden groot gebracht met rupsen en andere insecten die er nu helaas niet of nauwelijks meer zijn. Zwartkoppen en tuinfluiters maken hun nest in brandnetels en andere kruiden die dit jaar eveneens door de slagregens platgeslagen zijn.

Figuur 1. Groeistrepen bij een jonge kleine karekiet.
Foto Pascal Gijsen.

In het bovenstaande overzicht lijkt de rietzanger het goed te doen. Rietzangers zijn echter schaarse broedvogels bij Oud Valkeveen zodat we vermoeden dat deze jonge rietzangers hun eigen broedgebied vroegtijdig verlaten hebben. De goede resultaten voor zanglijsters die vooral veel huisjesslakken eten daarentegen, zal niemand verbazen.

Het ziet er naar uit dat veel vogels vroegtijdig de broedgebieden verlaten hebben omdat ze geen jongen meer hebben om voor te zorgen en vanwege het tekort aan geschikt voedsel. Zo troffen we veel volwassen vogels aan waarvan de vrouwtjes een broedstadium hadden dat aangaf dat ze ofwel jonge vogels aan het voeren waren of dat ze die inmiddels verlaten had. De meeste van die vrouwtjes waren niet eerder geringd waardoor we vermoeden dat die uit andere gebieden kwamen en dat ze geen jongen meer hadden om voor te zorgen.

Ook de boerenwaluw heeft te lijden onder de schaarste aan insecten. Het ziet er naar uit dat er dit jaar minder nesten zijn met grote broedsels van 5 of 6 jongen. Vooral de kleinste jongen overleven deze schaarste periode niet zodat er per nest maar 2 of 3 jongen uitvliegen.

Het is opvallend hoe stil het op dit moment in de natuur is. In andere jaren hoor je aan het eind van het broedseizoen overal jonge tijftjaffen en jonge mezen maar ook die soorten hebben het dit jaar heel moeilijk. In het nestkastonderzoek hebben de holenbroeders in vooral de gebieden met naaldbos en een parkachtige inrichting met weinig ondergroei het slecht gedaan. Er zijn maar weinig broedsels van mezen gelukt. Door de slagregens zijn de rupsen in de bomen weggespoeld en was er geen alternatief beschikbaar om de jongen mee groot te brengen.